

Johanna Selkee & Sanna Lehtonen, Suomen Kuntaliitto

Seinistä sisältöihin

Taide- ja kulttuurilaitosten tulevaisuus kunnissa

Esiselvityksen julkaisutilaisuus, Kuntatalo 2.11.2026

Kuntaliitto selvitti: Taide- ja kulttuurilaitosten uudistumista ei voi enää lykätä | Kuntaliitto.fi

Tilaisuuden ohjelma 2.11.2026

klo 12.30 Seminaarin avaus

- **Susanna Huovinen**, varatoimitusjohtaja, Suomen Kuntaliitto

”Seinistä sisältöihin” - Taide- ja kulttuurilaitosten toimintaedellytyksiä luotaavan esiselvityksen julkaisu

- **Johanna Selkee**, erityisasiantuntija ja **Sanna Lehtonen**, kuntatalousasioiden johtaja, Suomen Kuntaliitto

Kommenttipuheenvuorot

- **Katri Santtila**, kulttuuriasiainneuvos, Opetus- ja kulttuuriministeriö
- **Petra Havu**, toimitusjohtaja, Suomen museoliitto
- **Kaisa Paavolainen**, toimitusjohtaja, Suomen Teatterit ry
- **Iiris Lehtonen**, toiminnanjohtaja, Suomen Sinfoniaorkesterit ry

Katse tulevaan: Miltä tulevaisuus näyttää suomalaiselle taiteelle ja kulttuurille? Mitä kulttuuriasioita tulevalla hallituksella tulisi olla pöydällään?

- **Hanna-Mari Peltomäki**, asiamies, Jane ja Aatos Erkon säätiö
- **Johanna Selkee**, erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto
- **Sanna Lehtonen** Kuntaliitosta haastattelee

klo 15.00 Tilaisuuden päätös ja kahvitarjoilu

KUNTALIITTO

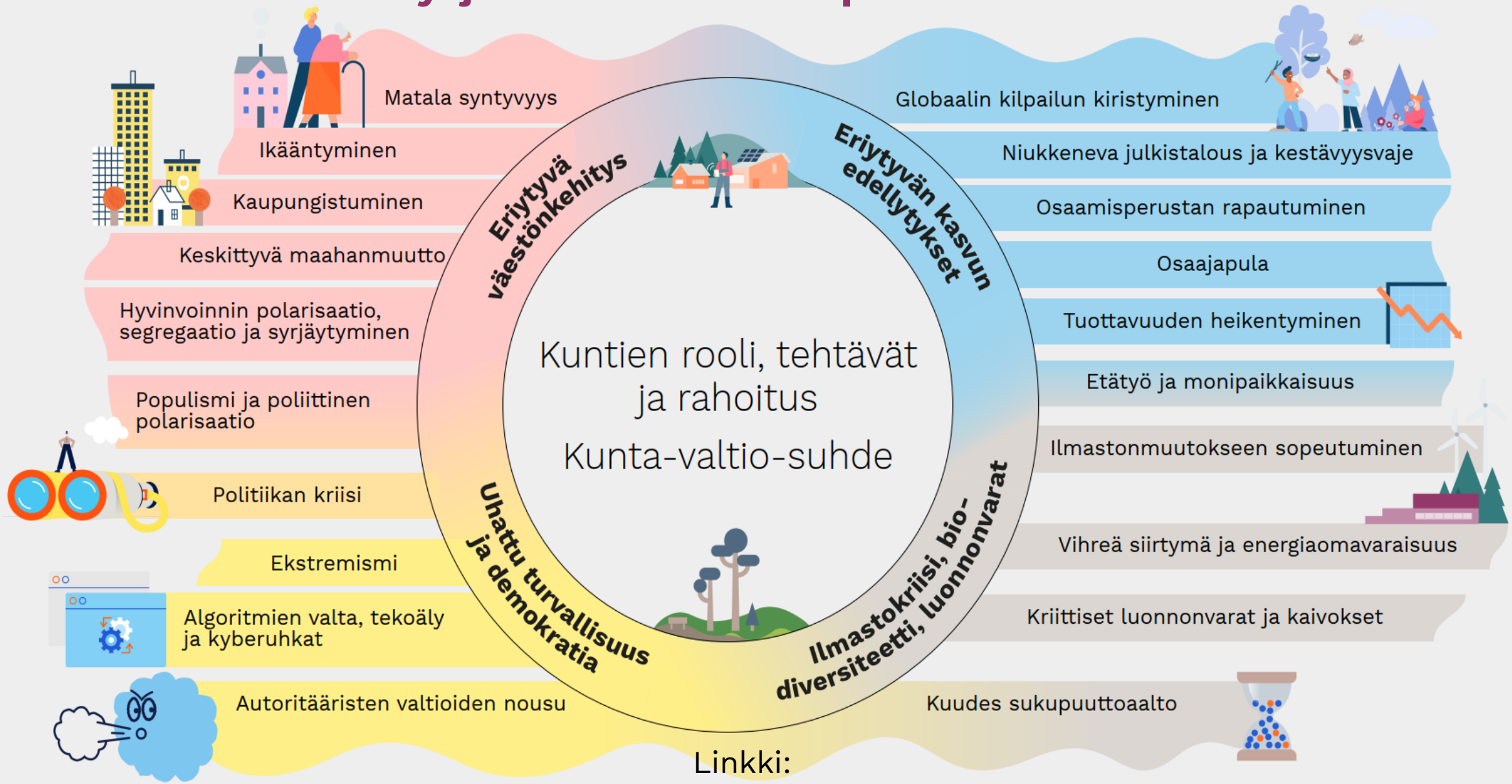
SEMINAARIN AVAUS

Susanna Huovinen, Suomen Kuntaliitto

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Nyt jos koskaan elämme epävarmuuden aikaa

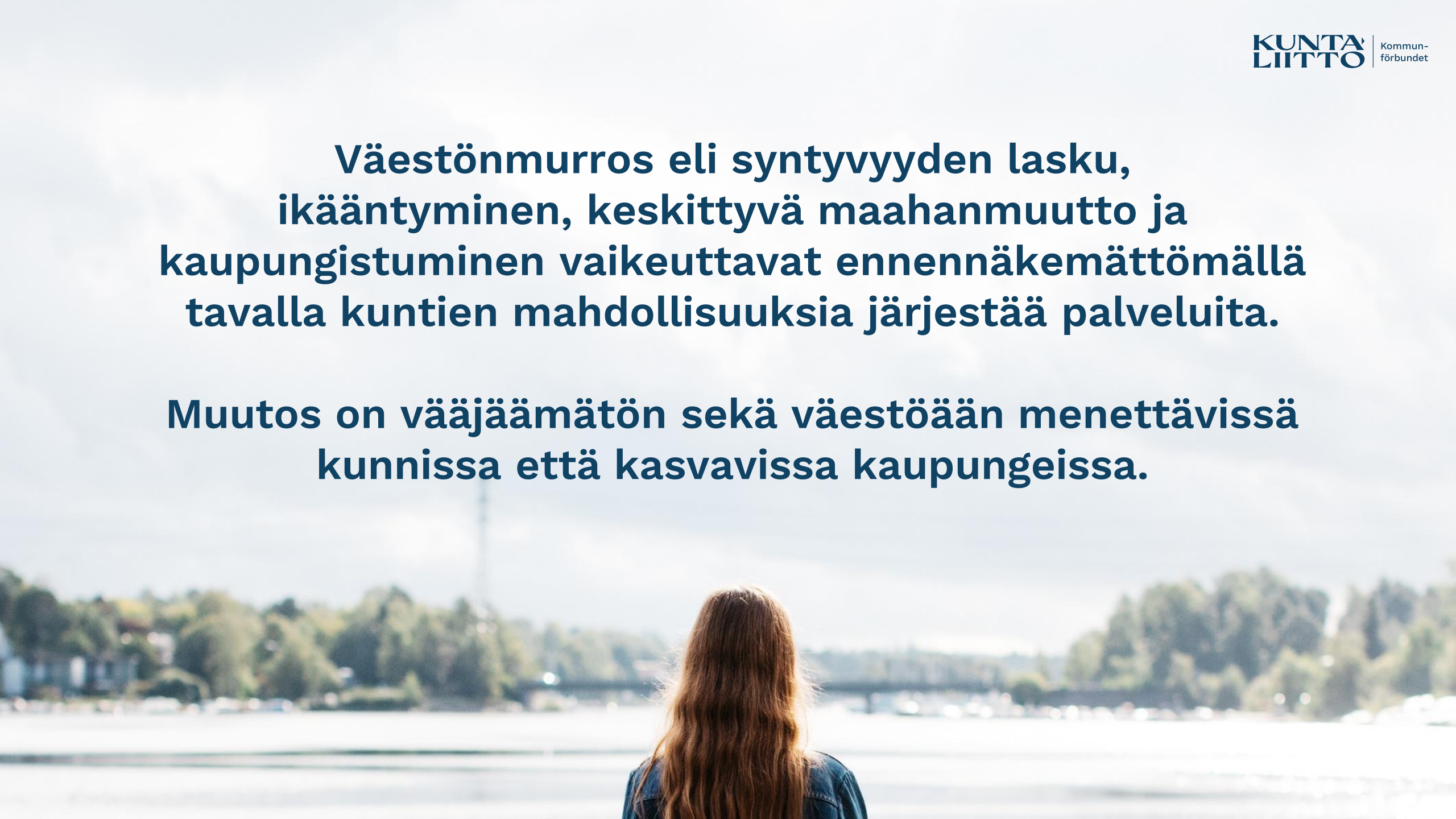

Linkki:

[Kunnat ja globaalit ilmiöt | Kuntaliitto.fi]

Väestönmurros eli syntyvyyden lasku, ikääntyminen, keskittyvä maahanmuutto ja kaupungistuminen vaikeuttavat ennennäkemättömällä tavalla kuntien mahdollisuuksia järjestää palveluita.

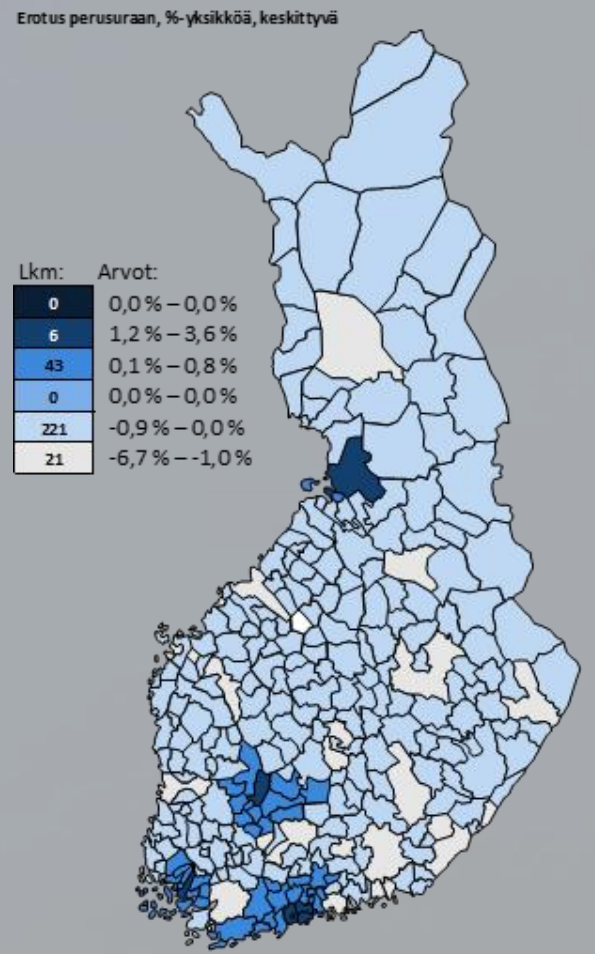
Muutos on vääjäämätön sekä väestöään menettävissä kunnissa että kasvavissa kaupungeissa.

Väestönmurros ravistelee kuntakentän uuteen asentoon?

Seuraavalla hallituskaudella on pakko:

- **Uudistaa kuntia ja palvelurakenteita vastaamaan väestönmurroksen haasteisiin.**
- **Uudistaa kuntien rahoitusjärjestelmä.**
- **Järkevöittää kuntia koskevaa sääntelyä ja ohjausta**
- **Vahvistaa kuntien yhteistyötä koulutuksen järjestämisessä sekä osaamistakuun toimeenpanossa.**
- **Kehittää yhdyspinnoilla tapahtuvaa yhteistyötä ja varmistaa, että TE-uudistuksen jälkeisen elinvoimakunnan edellytykset onnistua ovat kunnossa.**

Vuonna 2040 erot kuntien veroprosenteissa ovat revenneet kohtuuttomiksi

Vuonna 2040 joka kolmas nykyisistä kouluista ja päiväkodeista on jäänyt tyhjilleen

Vuonna 2032 kouluissa on 96 000 lasta vähemmän kuin vuonna 2025

Entä jos vuonna 2040 väestö kasvaa ainoastaan kaikista suurimmilla kaupunkiseuduilla?

1. Kuntien, palvelurakenteiden, rahoituksen ja sääntelyn uudistaminen

KUNTALIITTO Kommunförbundet

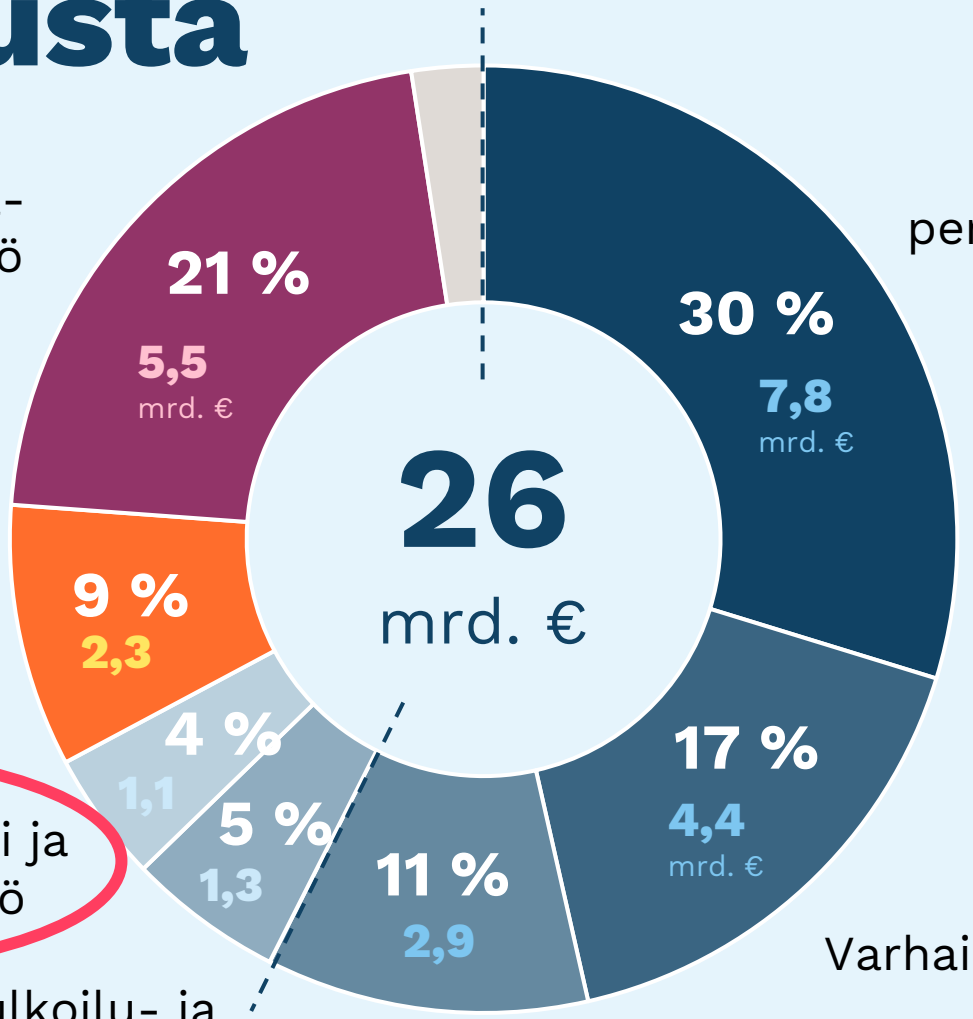
Vieraskielisten lasten osuus perus-kouluissa oli vuonna **2024** n. **13,6 %.**

Vuoteen **2030** mennessä osuus nousee jopa **19 %**:iin eli kasvaa noin 18 000 oppilaalla.

KUNTA LIITTO

Yli puolet kuntataloudesta on pääosin alle 18-vuotiaiden koulutusta

Esi- ja perusopetus

Varhaiskasvatus

Toinen aste

Liikunta, ulkoilu- ja nuorisopalvelut

Kirjastot, kulttuuri ja vapaa sivistystyö

Kirjastot 400 milj. €

Työllisyys ja elinkeinoelämän edistäminen

Yhdyskunta- ja ympäristö

Arvio kuntien ulkoisista käyttökuluista (bruttomenot) tehtävittäin vuonna 2026

Ulkoiset käyttökulut kuvaavat parhaiten kunnan eri tehtävien volyymia. Luvuista on poistettu kuntien keskinäiset erät.

Käyttökulut sisältävä toimintakulujen lisäksi poistot ja arvonalentumiset sekä palveluille kohdennetut vyörytykset ja sisäiset erät.

Kustannusten kokonaistaso on kuntien vuoden 2026 talousarvioiden mukainen.

Tehtäväkohtaiset osuudet arvioitu todellisten vuoden 2024 palvelu-kohtaisten käyttötaloustietoihin perustuen.

Päivitetty 10.2.2026

KUNTALIITTO

Miten turvaamme taiteen ja kulttuurin saatavuuden tulevina vuosina?

Ollako ajopuu vai aktiivinen toimija?

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

ESISELVITYKSEN JULKAISU

Johanna Selkee
Sanna Lehtonen

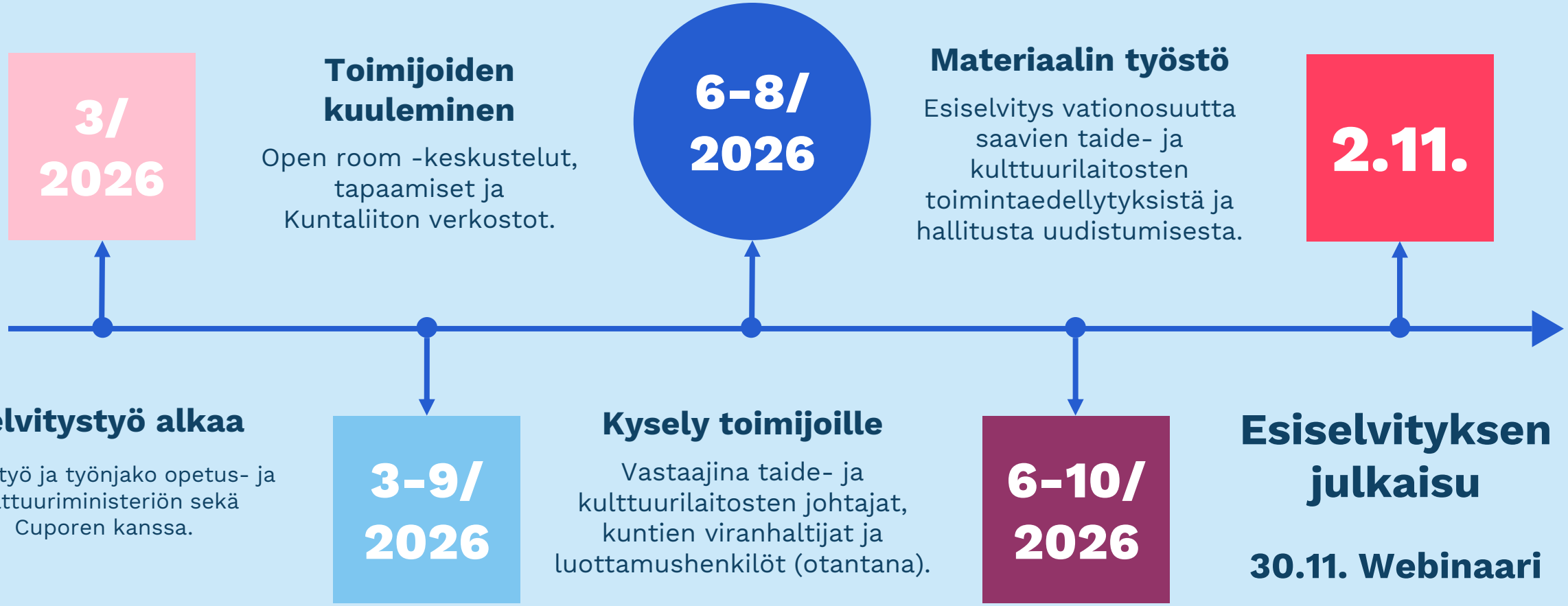
KUNTALIITTO | Kommunförbundet

- **Esiselvitys** nostaa esiin havaintoja ja johtopäätöksiä ja toimii pohjana tuleville toimenpidesuosituksille.
- Esiselvitys **liittyy kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoon**, mutta on oma itsenäinen tuotoksensa.
- **15** teesiä
- **42** sivua + kyselyn tulokset
- Kyselyssä **145** vastaajaa, joista
  - 102 taide- ja kulttuurilaitosten johtajaa
  - 43 kuntien viranhaltijaa ja luottamushenkilöä
- Esiselvityksessä **hyödynnetty myös** Open room -keskusteluja, verkosto- ja muita tapaamisia sekä selvityksiä, raportteja ja tilastoja.

KUNTALIITTO

Esiselvityksen aikataulu

KUNTALIITTO

KUNTALIITTO

Esiselvitys ei ota kantaa yksittäisten valtionosuus-toimijoiden taiteellisen tai kulttuurisen työn laatuun tai sisältöihin.

Keskeiset teesimme (1/2)

Taiteen ja kulttuurin alueellinen saatavuus ja ammattimainen tarjonta

1. Taiteen ja kulttuurin alueellinen saatavuus on uhattuna. Tarvitaan uusia toimintamalleja.
2. Saatavuus ei tarkoita taide- ja kulttuurilaitosten määrää.
3. Ammattimainen ja saavutettava kulttuuritarjonta ei toteudu markkinaehtoisesti.

Taide- ja kulttuurilaitosten rakenteet

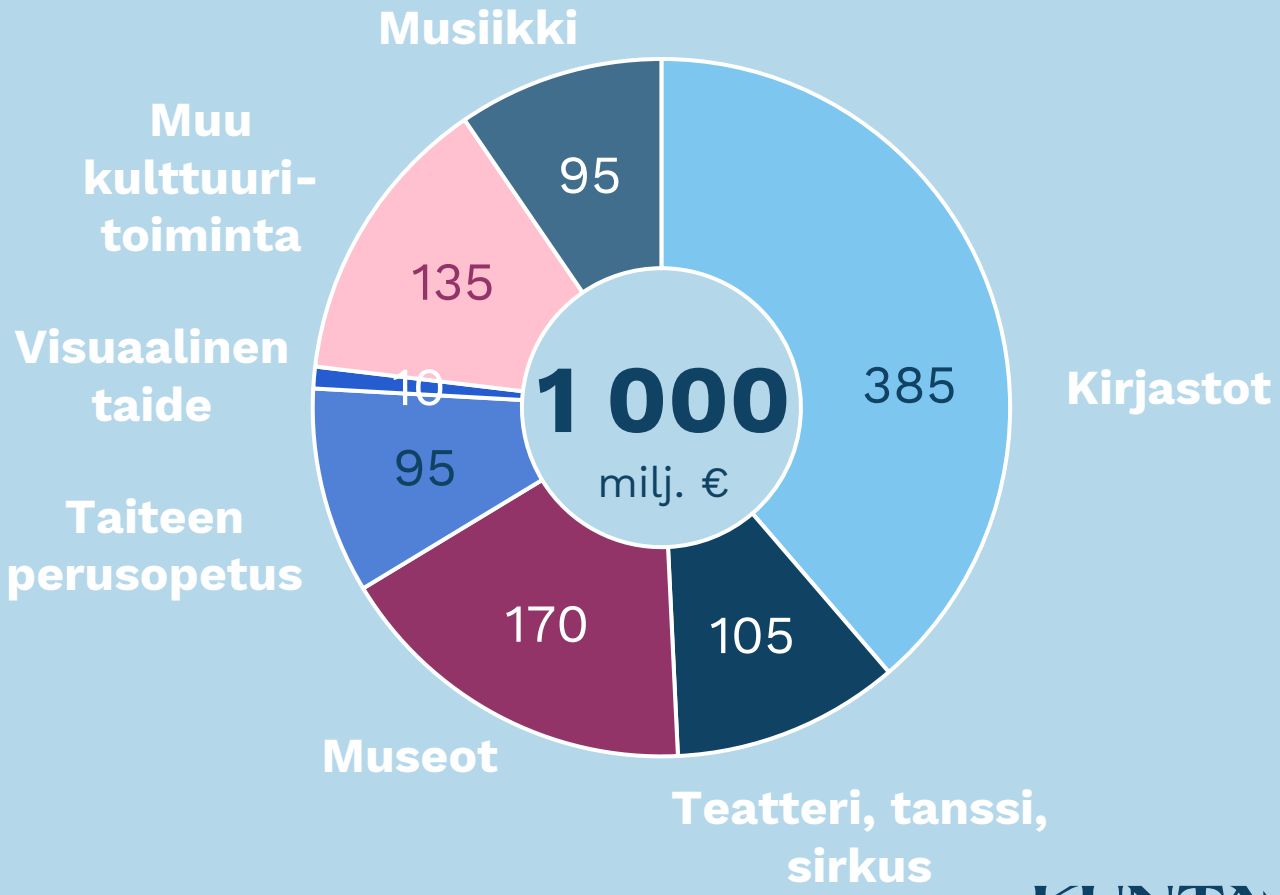
4. Nykyiset rakenteet tulee uudistaa.
5. Paras tieto kestävistä rakenteista on taide- ja kulttuuritoimijoilla itsellään.
6. Taide- ja kulttuurilaitokset erikoistuvat ja työnjako korostuu.
7. Kiinteistöt ovat hidaste rakenteiden uudistamiselle.

KUNTALIITTO

Kuntien kirjasto- ja kulttuuritoimi on miljardibisnestä!

- Suurin osa kulttuurin rahoituksesta on **julkista rahaa**.
  - Uhka kulttuurin rahoitukseen tulee kahta kautta, kun valtio säästää ja kuntien talous tiukkenee.
- Valtionrahoituksella katetaan keskimäärin kolmannes taidelaitosten menoista.
  - Kaupunki tai kunta **ei automaattisesti kompensoi** valtionrahoituksen leikkauksia.
- Kulttuurin rahoitus on **hankalassa suhteellisessa asemassa** kunnassa.
  - Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut eivät ole yhtä tiukasti lailla säädeltyjä kuin koulutuspalvelut.
  - Niistä leikkaaminen voi olla helpompaa.

Kuntien kirjastojen ja kulttuuritoimen nettokäyttömenot 2025

Lähde: Valtionkonttori, kuntien tilinpäätökset 2025

KUNTALIITTO

Seinistä sisältöihin – Taide- ja kulttuurilaitosten tulevaisuus kunnissa –esiselvitys (11/2026)

Kuntien moninaiset tavat rahoittaa alueensa taide- ja kulttuurilaitoksia

Laitosavustus
Toiminta-avustus
Yleisavustus
Konserniavustus
Vuosiavustus
Kohdeavustus
Kaupungin tuki

Kehittämisavustus
Hankerahoitus

Vuokra-avustus
Olosuhdeavustus
Lämmitysavustus

Investointiavustus
Laina-avustus
Korkoavustus
Rahoitusavustus

Sisäinen vuokra kattaa vaan osan kustannuksista
Vapautus tonttivuokrasta
Sisältöjen ja omaisuuden myynti tai osto ali- tai ylihintaan

Yhtiön pääomitus
Takaus
Vakuus

Nämä kaikki rahoitetaan kuntien verorahoituksella.
verotulot (2/3) + valtionosuus (1/3)

KUNTALIITTO

Keskeiset teesimme (2/2)

Taide- ja kulttuurilaitosten rahoitus

8 Julkinen rahoitus taide- ja kulttuurilaitoksille tulee pienenemään.

9 Pienenevä rahoitus pakottaa priorisoimaan.

10 Kulttuurin vaikuttavuuden arviointia on kehitettävä.

11 Valtionosuusrahoitus ei rajoita uudistumista.

Taide- ja kulttuurialan toimintamallit, johtaminen ja yhteistyö

12 Yhteistyö ei voi enää olla vain valinta, sen tulee olla keskeinen toimintamuoto.

13 Yhteistyön suurin haaste liittyy valtaan ja sen uudelleenjakoon.

14 Painopisteen tulee siirtyä jakamiseen.

15 Johtamisen on uudistuttava.

KUNTALIITTO

Taide- ja kulttuuriorganisaatioiden tilannekuva, laitosten näkökulma (kysely)

- **Oma toiminta koetaan** sisällöllisesti vahvaksi, yleisön arvostamaksi ja yhteiskunnallisesti merkitykselliseksi.
- **Heikkoudet liittyvät** tiloihin, henkilöstöresurssien riittämättömyyteen ja talouden ennakoimattomuuteen.
- **Uhkana nähdään** valtionosuuksien leikkaukset ja kuntarahoituksen vähenemisen. Sekä perinteisten kulttuurimuotojen kulutuksen heikkenemisen.
- **Mahdollisuuksia tuovat** yhteistyö, kansainvälistyminen, matkailu & toiminnan uudistaminen.

KUNTALIITTO

Taide- ja kulttuuriorganisaatioiden tilannekuva, kuntien näkökulma (kysely)

- **Vahvuutena on** toiminnan laatu. Laitokset vahvistavat alueensa vetovoimaa, identiteettiä ja elinvoimaa.
- **Heikkoutena on** yritysyhteistyön vähyys, hidas rakenteiden uudistaminen ja vanhentuneet toimintatavat.
- **Uhkana nähdään** valtionosuuksien väheneminen ja kuntatalouden kiristyminen.
- **Mahdollisuudet liittyvät** yhteistyön lisäämiseen, uusiin tulonlähteisiin. Ja että laitosten toiminnan merkitys elinvoiman ja hyvinvoinnin tuottajina tunnistetaan vahvemmin.

KUNTALIITTO

KOMMENTTI-PUHEENVUOROT

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

Museoliitto

Seinistä sisältöihin - taide- ja kulttuurilaitosten tulevaisuus kunnissa

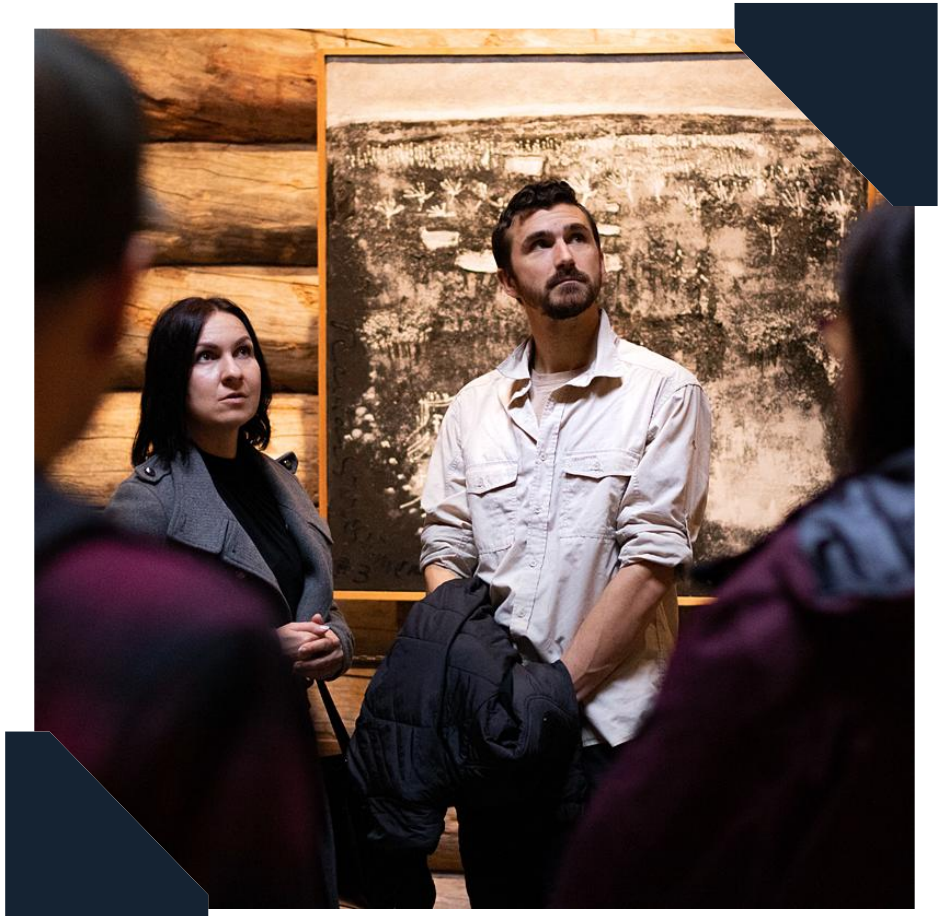
Suomen museoliitto ry:n kommenttipuheenvuoro
Toimitusjohtaja Petra Havu

Särestöniemi-museo, Vuoden museo 2026. Kuva: Särestöniemi-museo

Esiselvityksen tarkoitus ja tavoitteet

Esiselvityksen tarkoituksena on nostaa esille keskeisiä kysymyksiä, miten taide- ja kulttuurilaitosten verkostoa, rahoitusta, yhteistyötä ja resurssien hyödyntämistä tulisi kehittää huomioiden käynnissä oleva väestömurros ja julkisen talouden tasapainottamisen haasteet. Lisäksi esiselvitys nostaa esille näkökulmia ja ehdotuksia seuraavan hallitusohjelmatyön tueksi.

Esiselvityksen painopiste on esittävässä taiteessa ja teatteritoiminnassa. Kaikkea kirjoitettua ei ole pohdittu museoiden näkökulmasta, minkä vuoksi useita esiselvityksen esityksiä ei voi sellaisenaan ulottaa museotoimintaan.

Kuva: Särestöniemi-museo

Kulttuuripalveluita vai myös kulttuuriperintöä ja viranomaistehtäviä?

Esiselvitys toteaa:

> ”On aika käynnistää keskustelu siitä, millä edellytyksillä ja rakenteilla kaupungit ja kunnat voivat tulevinakin vuosina järjestää laadukkaat kulttuuripalvelut asukkailleen maan eri osissa (s. 6)”

Suhde kulttuuripoliittiseen selontekoon ja sen toimeenpanoon (s.7):

> ”Esiselvitys liittyy kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoon. Selonteon tavoitteena on, että taide- ja kulttuuripalveluja on saatavilla eri puolilla Suomea. Toimeenpanosuunnitelman toimenpide numero 33:ssa tarkoituksena on kehittää eri toimijoiden välisiä yhteistyöhön kannustavia rakenne-, rahoitus- ja toimintamalleja kulttuuripalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen.”

Museoiden lakisääteiset tehtävät

Kuten esiselvitys toteaa, museoiden lainsäädäntö ja valtionrahoituksen periaatteet on vasta uudistettu. Uudistukset tulivat voimaan vuonna 2020. Museopoliittisen ohjelman ja museoiden vos-järjestelmän arvioinnissa (2024) keskeisin haaste olivat vastuumuseoiden lisääntyvät tehtävät suhteessa rahoitukseen. Merkittävää tarvetta periaatteiden muuttamiseksi ei todettu.

Museolain 2§:n mukaan museotoiminnan tarkoituksena on:

1) kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen;

2) aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen;

3) aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen;

4) kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen;

5) yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen.

Vastuumuseoiden tehtävät

Museolain 7 §:n mukaan **alueellisen vastuumuseon** tehtävänä on toimialueellaan:

1)toimia kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää museotoimintaa, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta;

2)toimia kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana, joka antaa lausuntoja, osallistuu asiantuntijana viranomaisneuvotteluihin ja antaa neuvontaa, sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta;

3)toimia taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää toimialansa yhteistyötä sekä taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta.

Museolain 9 §:n mukaan **valtakunnallisen vastuumuseon** tehtävänä on:

1)toteuttaa valtakunnallista museotoimintaa erikoisalallaan;

2)kehittää ja edistää kulttuuriperintötyötä ja museoiden yhteistyötä erikoisalallaan;

3)toimia erikoisalansa kulttuuriperinnön valtakunnallisena asiantuntijana;

4)ylläpitää ja edistää erikoisalansa kansainvälisiä yhteyksiä;

5)edistää erikoisalansa kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta.

Tilannekuva museoiden näkökulmasta

Museoiden nykyistä toimintaa ei voi pitää päällekkäisenä vaan se on pikemminkin toisiaan täydentävää.

Museot tekevät tallennusyhteistyötä päällekkäisen tallentamisen välttämiseksi mm. museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ry:n toiminnan puitteissa. Yhteistyö on vakiintunutta ja valtakunnallisesti kattavaa.

Museoiden tärkein lakisääteinen tehtävä on kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen.

- Suomen ammatillisten museoiden kokoelmissa on noin 50 miljoonaa objektia
- Museotehtävä edellyttää laajoja kokoelmatiloja
- Museoiden menoista 34 prosenttia on kiinteistömenoja, ja kustannukset ovat viime vuosina olleet kasvussa (Museotilasto 2025)

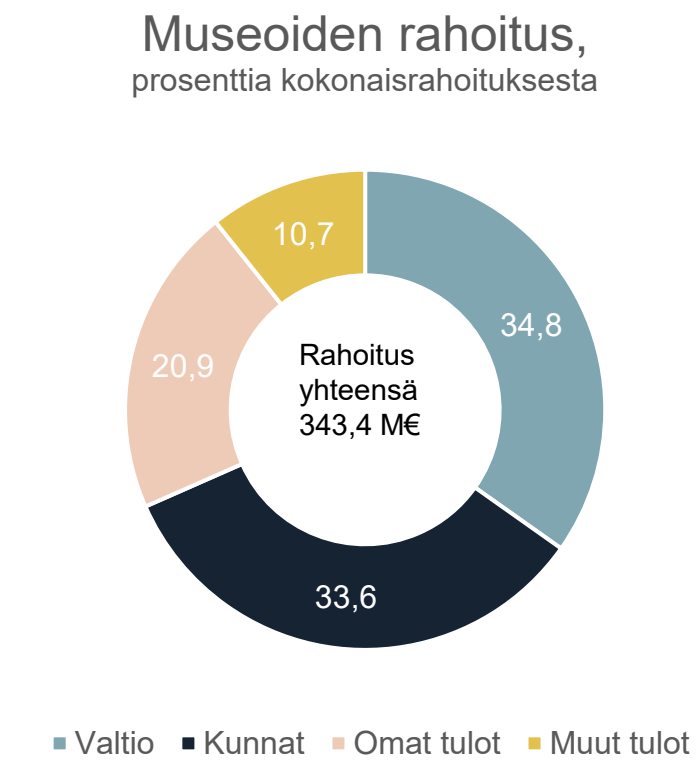
Esiselvitys mainitsee museoiden yhteistyön mm. vaikuttavuuden ja kestävän kulttuuriperintötyön saralla. Yhteiset ja kuntarajat ylittävät kokoelmakeskukset ovat mahdollisia ja ne voivat olla resurssiviisaita. Asia ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, vaan tulee huomioida myös kulttuuriperinnön turvaamisen kysymykset. Hajautettu sijainti saattaa olla riskien vähentämisen kannalta perusteltua.

"Museoiden pitää oppia luopumaan ja priorisoimaan”

Esiselvitys tuo esiin museoiden huolen yhteiskunnallisen tehtävän turvaamisesta tiukassa taloustilanteesta. Museot esittävät esiselvityksessä ratkaisuksi tehtävien, osaamisen ja resurssien jakamista. Nykyisen toiminnan kehittämisellä on kuitenkin reunaehtoja:

- Museoiden tallennustyönjako on jo kattavaa ja kehittynyttä
- Kokoelmapoistoja tehdään ja on tehtävä jatkossakin, mutta niiden tulee perustua museoiden omaan kriittiseen arviointiin niin, että päätösvallan täytyy säilyä kulttuuriperinnön ammattilaisten käsissä
- Tilasta ei voida fyysistä kokoelmista luopumatta juurikaan säästää, mutta yhteisten kokoelmatilojen käyttöä voi harkita alueellisesti
- Digitalisaatio ei ole fyysisten kokoelmien ylläpitämisen vaihtoehto, vaan sille rinnakkainen tapa tallentaa ja esittää kulttuuriperintöä
- Fyysisten kokoelmien säilyttäminen on tärkeää, koska digitaalisuuteen liittyy paljon riskejä liittyen tiedon oikeellisuuteen. Digitalisaatio ja tekoäly mahdollistavat myös tiedon manipuloimisen uudella tavalla

Kulttuurijohtajien näkemykset uudistamisen tarpeista

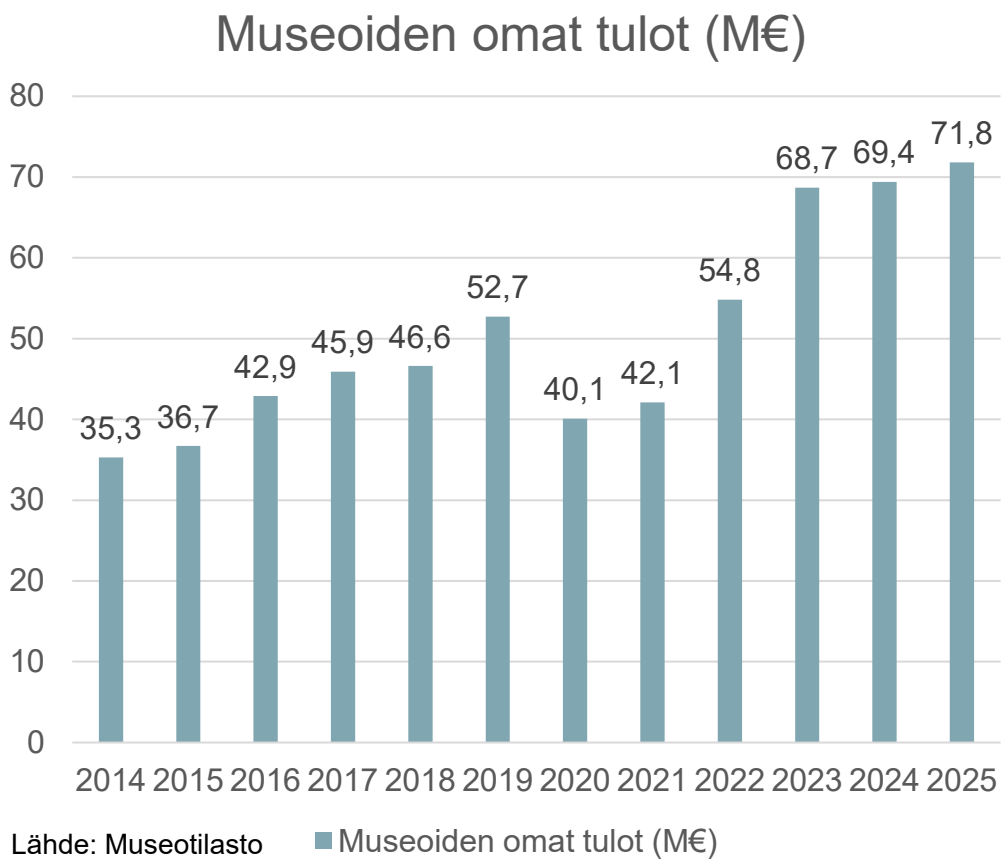
Lähde: Museotilasto 2025

Esiselvitykseen osallistuneiden kulttuurijohtajien mielestä valtionosuusjärjestelmää tulee kehittää kannustavaan suuntaan mm. porkkanamekanismeilla, jotka tukevat rahoituspohjan monipuolistamista.

Museoiden osalta on kuitenkin huomioitava, että niillä on lakisääteisiä ja viranomaistehtäviä, joten julkinen rahoitus tulee olemaan tärkeää jatkossakin. Oman toiminnan tuotot, hankeraha, yritysyhteistyö ja lahjoitukset ovat julkista rahoitusta täydentävää rahoitusta.

Museoliitto

Kulttuurijohtajien näkemykset uudistamisen tarpeista

Lähde: Museotilasto

Tarve museoiden tulopohjan laajentamiselle ja esim. yritysyhteistyön kehittämiselle on huomioitu Museoliiton strategiassa 2027–2031 ja liiton hanketyössä. Museoliiton toiminta museoalan osaamisen kehittämiseksi, etenkin koulutustoiminta, vahvistaa museoiden valmiuksia vastata toimintaympäristön muutoksiin.

Museoiden oman toiminnan tuotot ovat jo kasvaneet.

Museoliitto

Johtopäätökset

- Museoalan uudistuminen on jo käynnissä. Osaamisen kehittämistä tekee Museoliitto, ja kehittämisen viranomaistehtävä on Museovirastolla. Tuki muutoksille on tervetullutta
- Yhteistyö ja verkostomainen toimintatapa ovat museoalalla käytössä monin tavoin. Museoliitto on omalta osaltaan lisännyt verkostotoimintaa
- Tilojen käytön osalta fyysiset kokoelmat ja niiden ylläpitoon ja esittämiseen liittyvät vaatimukset (mm. museaaliset olosuhteet) vaikuttavat mahdollisuuksiin tehdä muutoksia
- Kulttuuriperinnön osalta tilakysymykset kytkeytyvät myös varautumiseen ja kulttuuriomaisuuden suojaamiseen
- Kulttuuriperintötyön ja museoiden vaikuttavuuden arviointi kehittyy. Museoliitto julkistaa joulukuussa laaja-alaisen, systeemisen vaikuttavuusmallin
- Museoiden osalta erikoistuminen ja työnjako on jo pitkälti toteutettu uuden museolain myötä

Kiitos.

petra.havu@museoliitto.fi

Museoliitto

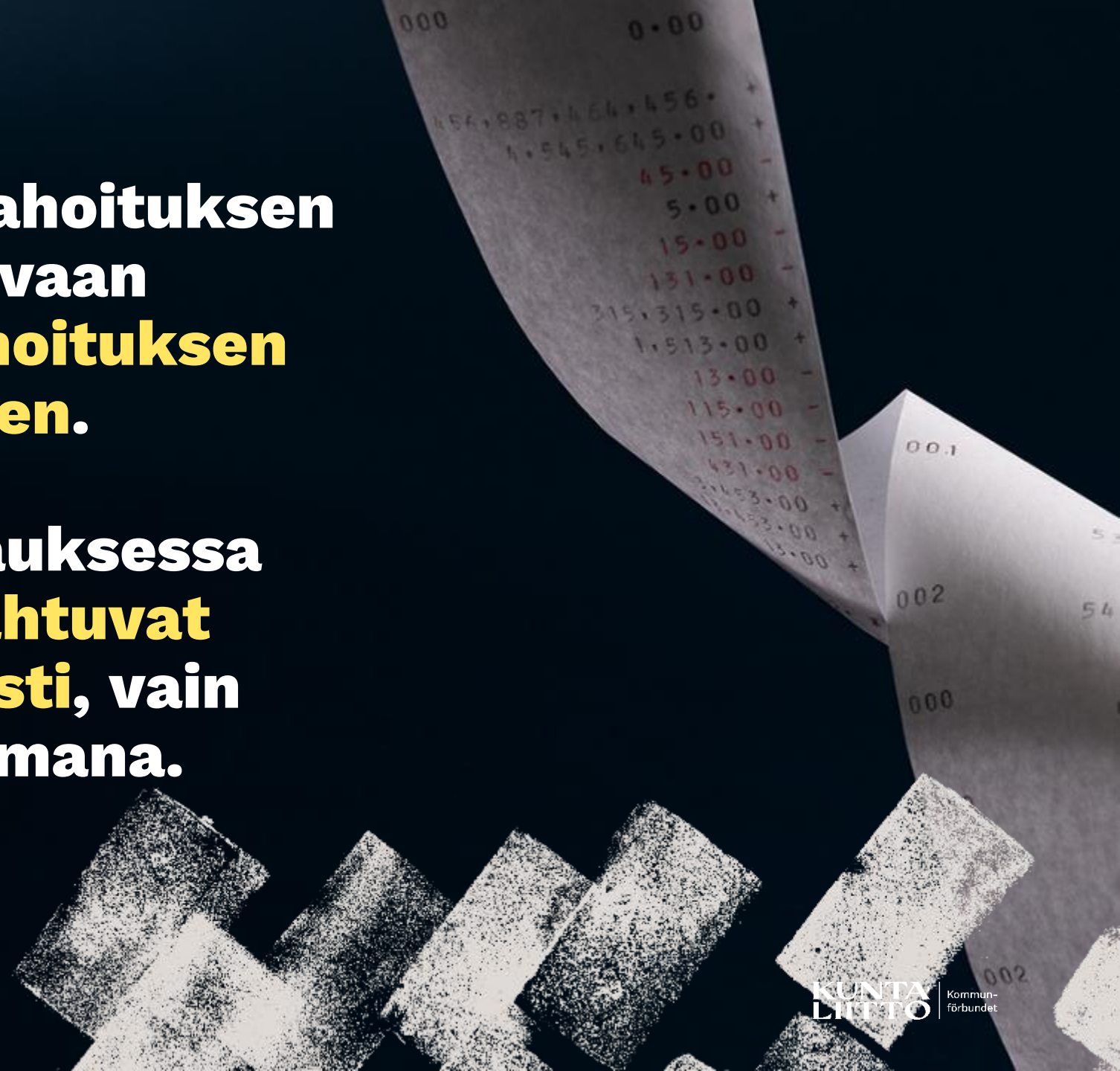
KATSE TULEVAAN!

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

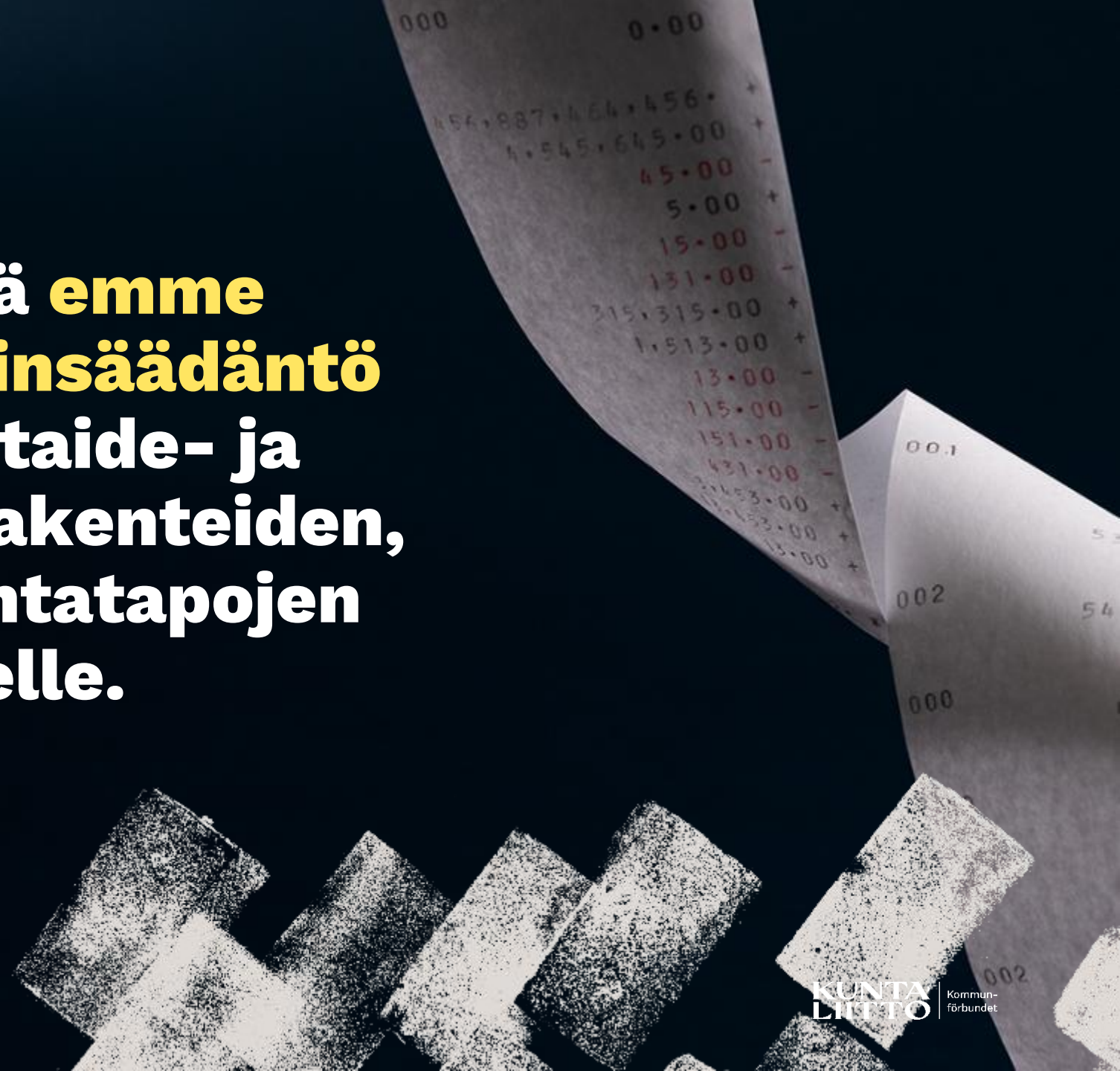
Suurin uhka ei ole rahoituksen väheneminen vaan hidas reagointi rahoituksen vähenemiseen.

Pahimmassa tapauksessa muutokset tapahtuvat hallitsemattomasti, vain talouden ohjaamana.

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Esiselvityksessä emme havainneet, että lainsäädäntö asettaisi esteitä taide- ja kulttuurilaitosten rakenteiden, talouden tai toimintatapojen uudistamiselle.

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Taiteen ja kulttuurin verkosto pitää sisällään toimivia rakenteita, laadukkaita tiloja, vasta uudistetun lainsäädännön, korkeasti koulutetun henkilöstön ja edelleen myös mittavan määrän julkista rahoitusta.

Edellytyksiä uudistumiselle on olemassa.

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Kulttuurin iltapäiväkahvit-webinaarissa 30.11. klo 14–15 asiasta lisää!

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

Kiitos. Tack.

Johanna Selkee

Erityisasiantuntija
Hyvinvointi ja sivistys
Suomen Kuntaliitto ry
+ 358 50 435 9420
Johanna.Selkee@
kuntaliitto.fi

Sanna Lehtonen

Kuntatalousasioiden johtaja
Elinvoima ja talous
Suomen Kuntaliitto ry
+358 50 575 9090
Sanna.Lehtonen@
kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi
www.kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet